

68

Ezekiel Landau

A türelmi adó felosztásáról

1760 k.

Jehezqiél / Ezekiel ben Jehuda Landau (1713–1793)¹ válasza (*tesuva*) Jichák Dukla ha-Lévinek,² Pozsonyba

K i a d á s :

Jehezqiél Landau, *Noda bi-Jehuda*,³ I (Prag: Mose Kac, 536 / 1776; reprint, Jerusalem, 734 / 1974): “Hosen mispat”, p. 17, no. 22⁴

I r o d a l o m :

Marczali Henrik, “A magyarországi zsidók II. József korában”, *Magyar-Zsidó Szemle*, 1 (1884), pp. 353–363, kül. p. 361

* *Magyar-Zsidó Szemle*, 13 (1896) pp. 278–282 (*Kútfők - Tolleranz-Tax Commission összetételéről vita)

Richtmann Mózes, *Landau Ezekiel prágai rabbi (1713–1793) és a magyar zsidók. Adalék a magyar zsidó községek és rabbijaik történetéhez a XVIII. században* (Budapest: Athenaeum, 1905)

V á l a s z .

Az ötödik hónap böjtje⁵ vidámsággá és örömmé⁶ válik. (Ön)⁷ méltó arra, hogy elérkezzen a nyugalomhoz.

Megbecsült szerettem, rokonom, lelki jó barátom, a világosságot árasztó rabbi, aki világít, mint a napkelet fénye és a napnyugat mécsese, kellemes fény, a nagy tudós, aki méltó a magasztalásra – világítson fénye, * –, tanítónk, R. Jichak, a lévíták fejedelme – őrizze és áldja meg őt a Könyörületes –, Pressburg [P”B] szent község bíróságának (*bét din*) feje és a jesiva vezetője.

(...)

A kérdés ügyében pedig, bár szavai igen kedvesek számomra, és illő az óhajának teljesítése, az, hogy válaszoljak Önnek, és – mint levelében említi – bérem⁸ sem rövidülne meg, szavaimat a titoktartás miatt mégsem tudtam döntésként (*peszak*) elküldeni, különösen azért, mert levelében említi, hogy ne beszéljek erről Jichák háza⁹ előtt, és ne említsem meg, ki a kérdező, ámde akkor meg azt mondhatnák, hogy anélkül magyarázok, hogy kérdeztek volna. De amihez az ügyet hasonlította, a koronázási adóhoz, ahhoz, szíves elnézésével, nem hasonlít. Ott közvetlenül azután, hogy a király azt a koronázási adót kivetette, tudta, hogy a gazdagok gyásza nagyobb, és mégis azt parancsolta, hogy (mindenki) egyenlően

¹ Prága és Csehország rabbija (1755–1793).

² Pozsonyi rabbi (ca. 1759–1762).

³ “Ismert a zsidók körében” (ti. Isten). Ps. 76,2.

⁴ Héberből fordította Bányai Viktória.

⁵ Áv hó 9, azaz tisa be-áv. Jeruzsálem elfoglalásának (i. e. 587) emlékére tartott gyász- és böjtnap.

⁶ Zekh. 8,19.

⁷ Ti. a címzett.

⁸ Értsd: érdemem.

⁹ Értsd: a pozsonyi rabbi hívei.

adja, márpedig ki az, aki megmondhatná neki,¹⁰ hogy mit tegyen, és “a királyság törvénye törvény”. Abban a vitában azonban, amelyet a levelében említ, a királynő¹¹ – növekedjék a dicsősége – már rendelkezett Hágár országának (*medinat Hagar*) törvényei szerint, következésképpen minden zsidó osztozik benne (*sutafim*), ki-ki a saját (helyzet)je szerint, akár vagyon, akár lélekszám alapján. Ezután pedig a vezetők állapították meg az értékeket, mint a becslők, akik igazságosan állapítják meg az értéket. Ha sok év múltán vannak felemelkedők és lesüllyedők,¹² és néhány község lesüllyedt, természetes, hogy új értékbecslést készíthetnek, akár (új) becslés, akár eskü alapján.

Ezenkívül az, amit döntött, hogy a felét mindenképpen személyek szerint adják: jól ítél és jól döntött. Magától értetődik, hogy az adó azért terhel minket, mert az ő országában lakunk, és így hasonló a lakbérhez, vagyis helyénvaló lenne az egész személyek alapján (*le-fi nefasot*) fizetni. Azonban mivel létfenntartáshoz is juttatnak bennünket a kereskedelem által, helyénvaló a vagyon szerinti (*le-fi mamon*) fizetés is. Ez nem azonos azzal, amiről a REMA¹³ azt írja, hogy mindent, amit elrendelnek, a vagyonhoz kössék. Ugyanis más rendeletek (*gezérot*) esetében, ahol nincs (más) hasznuk vagy kárunk, csak a zsidók szorongatása, ott nyilvánvaló, hogy szándékuk a vagyonra irányul; de az országukban való lakás (díja) – mert hiszen ez az adó alapvetően ez – nem más, mint lakbér, és számomra mi (a különbség abban, hogy) lakbér a házban vagy lakbér az államban: ez a lakhatásunk díja, amiért eltűnnek minket maguk között lakni.

Mindezzel együtt, ha véleményemet szükségesnek (látszik) döntésként elküldeni, tudassa velem, és hozzálatok, hogy elkészítsem, leírom nézetemet a Tóra álláspontjáról, ahogyan fentebb kifejtettem. Ezenkívül a döntésében említett egyéb dolgokban jól ítél. Ezzel békesség legyen.

¹⁰ Ti. a királynak.

¹¹ Mária Terézia (1740-80)

¹² Anyagi értelemben.

¹³ R. Mose Iszerlesz. Személyéhez I. Kútforrások 1. p. 370.